

Záródolgozati szeminárium
Kis Tamás

A debreceni barlangászok szlengje

Illés Éva
IV. magyar-angol

A szleng a modern nyelvtudomány rendkívül problémás területe; többek között híres arról, hogy nehéz definiálni (a szónak még az eredete is kétséges, hiszen „a szleng szó eredete a legtöbb nyelvész és szótárkészítő szerint „bizonytalan”, vagy ismeretlen” (STENSTRÖM 1999: 90)).

Kezdetben a 'szleng' szó tartalma sokkal világosabb és közérthetőbb volt (a brit bűnözők nyelvét jelentette), majd „fokozatosan átalakult, és más, mind magas, mind alacsony szubkultúrák beszédének megjelölésére szolgált” (ALLEN 1999: 261). Sokáig élt a köztudatban, a nyelvtudományban is, hogy a szleng –Kis Tamás terminusával élve- nyelvi deviancia, „...nem más, mint egy ismeretelméleti anomália. Vagy mai nyelven szólva nonstandard, kivétel a szabály alól (amely egyébként erősíti a szabályt)” (JELISZTRATOV 1999: 158).

A huszadik század végére a szleng ilyen jellegű „diszkriminációja” eltűnően van, bár kétségtelen, hogy megítélésében nyelvtudományunk a mai napig sem egységes, ahogyan erre FODOR ISTVÁN is utal a Magyar Nyelvőrben megjelent Szleng – bizalmas köznyelv című cikkében. A szóban forgó nyelvváltozat pozitívabb megítélése azért alakulhatott ki, mert „nyelvtudományunk művelőinek kénytelen - kellett tudomásul kellett venniük azt a tényt, hogy a szleng a huszadik század végi magyar nyelv használati területeinek egész sorában tűnik fel, kiirthatatlanul terjed, s mint ilyet követni illik, elvégezve leírását”(KIS: Magyar Nyelvjárások 1999: 294).

Az utóbbi néhány évben megindult a szleng szélesebb körű vizsgálata; nagy számú, bár színvonalában elég vegyes tanulmány és szótár látott napvilágot. Ennek a minőségi ingadozásnak az lehet az oka, hogy a szlengen két szorosan összefüggő nyelvi jelenséget értenek: „a szleng egyrészt szó- és kifejezőképzés, másrészt pedig egy sajátos nyelvhasználati-stilisztikai forma” (KIS 1997: 244). A szleng e kettős tulajdonságából adódóan számos nyelvész beleesik abba a hibába, hogy a szlenget csupán lexikai elemek tömkelegének tekinti, mások pedig egyszerű stílusréteggként értelmezik; holott a szleng ettől jóval összetettebb jelenség.

A szleng sokak szerint szociálpszichológiai probléma, ahol a nyelvi anyag csupán másodlagos kutatási téma. A nyelvváltozat lélektani vonatkozásait –hogy miért használjuk a szlenget- PARTRIDGE tizenöt pontba szedte, amiből most csak néhányat szeretnék megemlíteni:

1. Pusztán jókedvből, mert a beszélő fiatal a lelkében, vagy mert fiatal az évei számát tekintve, csupán a hecc kedvéért, játékosságból, vagy tréfálkozásból.
2. Azért, hogy bemutassa szellemességét, eredetiségét, és csillogtassa humorát.

3. Hogy megkönnyítse a társadalmi érintkezést.
4. Hogy kifejezze, hogy valaki egy bizonyos iskolához, iparágához, szakmához, művészeti, intellektuális csoporthoz, társadalmi osztályhoz tartozik; és hogy kapcsolatot létesítsen stb (PARTRIDGE 1999: 260)

Partridge megállapításai a szleng pszichológiai vonatkozásain kívül kiemelik annak csoportjellegét, a társadalomban, az emberek közötti interakciókban, a gondolatközlésben betöltött fontos szerepét.

A szleng egy másik megközelítésben – BAHTYIN szerint - a beszéd egyik műfaja, és mint beszédműfaj, együtt jár egyfajta humorral, nyelvi játékosággal, esetleg nyegleséggel, ami a szavak és kifejezések emocionális, expresszív színezetében nyilvánul meg. JELISZTRATOV így fogalmaz: a szleng „a bioszféra nyelvbe lövellt energiatöbblete, passziolália” (JELISZTRATOV 1999: 159). A passziolália olyan beszéd, amiben az emóció van túlsúlyban.

Szoros összefüggésben van ezzel az elmélettel a szleng szociolingvisztikai vizsgálata, annak a használó beszédközösség oldaláról való megközelítése, hiszen a szleng mint beszédműfaj működéséhez szükség van egy közösségre, amely működteti azt. „E szerint a szleng csoportnyelv (szociolektus), mely kis létszámú, hosszú időt együtt töltő, azonos foglalkozású, vagy érdeklődési körű csoportokban születik, és fontos társadalmi szerepet is betölt ezekben a közösségekben: erősíti az összetartozás érzését, és elkülöníti az adott közösséget a többitől” (KIS 1997: 246).

A szlenget a beszélőközösségek szerint a következőképpen csoportosíthatjuk (a csoportosítást KIS TAMÁS végezte el, aki hozzáteszi, hogy az alábbi felosztás nyelvészeti absztrakció eredménye):

1. *kiscsoport-szleng*

A beszélőközösségek valóságosan létező szlengjei, amelyek nyelvi anyaga a valóság, kiscsoport számára fontos, dolgait nevezi meg, vagy nevezi újra. A megnevezett reália a kívülállóknak lehet ismert, vagy ismeretlen; ez a kettősség csupán a csoporton kívüliek számára fontos, hiszen az adott nyelvváltozat a közösség tagjai számára egységes rendszert alkot.

(A tulajdonképpeni nyelvhasználatban csak ezek léteznek; képviselik az összes, az alábbiakban említésre kerülő szlengtípust is.)

2. nagycsoport-szlangok

Területi, vagy szakmai alapon érintkező kiscsoportok hozzák létre; az egyes beszélők közvetítik kiscsoportjuk szlangját a másik közösségbe, így gyakorlatilag lehetőség nyílik bizonyos jelenségek csoportok közötti áramlására.

A területi és szakmai érintkezésből adódóan a nagycsoport-szlangok két fajtáját különíthetjük el:

2.a *helyi szlangok*: területi alapon elkülönülő nagycsoport-szlangok (falusi, iskola szlangja).

2.b *szakszlangok*: érdeklődési, foglalkozási alapon elkülönülő csoportok szlangja (katonai, labdarúgó).

3. közszlang

A nagycsoport-szlangok széles körben elterjedt szavai alkotják.

Miután áttekintettük a közösségi alapon rétegelt szlang fajtáit, vizsgáljuk meg közelebbről a beszédközösségként funkcionáló csoportokat és azok nyelvhasználatát. A csoportokat a tagok szabadságának érvényesülése alapján két típusba sorolhatjuk: elkülöníthetünk zárt és nyitott csoportokat. A zárt csoportok fontos jellemzője, hogy tagjainak a csoportba való be- és kikerülése nem az egyéneken múlik, illetve az egyén, míg az adott csoport tagja, teljes életidejét a csoportban tölti. Ezzel szemben a nyitott csoportok az egyének szabad akaratából jönnek létre (közös érdeklődés, hobbi stb.) és a csoport az egyén életidejének csupán egy részét köti le.

A csoportok életében ahogyan arra már korábban utaltam rendkívül fontos funkciója van a szlangnak. Fontos azért, mert elsődleges szerepe van a közösség létrejöttében – esetleges újrászervezésében –, tudatosítja a csoport tagjainak összetartozását, segíti a nyelvi érintkezést (már PARTRIDGE is utalt a szlangnak erre a funkciójára), illetve közvetíti a normákat, a csoport értékrendjét.

A szlang használatához a beszélők hétköznapi társalgási nyelvére, mint hordozóra van szükség. Ezt a hétköznapi társalgási nyelvet – említett funkciójából adódóan – bázisnyelvnek nevezzük. A bázisnyelv meghatározó szerepéből következik, hogy a szlangnak nincs önálló nyelvtana, csupán a toldalékok előfordulási gyakoriságában, és bizonyos mondatkapcsolási formák előnyben részesítésében mutat eltérést a „hordozó” nyelvtől.

Dolgozatomban egy nyitott kiscsoport, a debreceni barlangászok (Kristály Sport és Természetvédő Egyesület) beszédközösségének szlengjét kívánom megvizsgálni, nagy hangsúlyt fektetve a nyelvváltozat legfontosabb sajátosságaira.

Mielőtt rátérnék a nyelvi jelenségek konkrét bemutatására, szükségesnek tartom, hogy néhány szót említsek a barlangászat történetéről. Az emberiség évezredek óta kutatja a barlangvilág titkait. Alig háromezer évvel ezelőtt került sor az első olyan, föld alatti kutatóútra, amelyben a felfedezőket egyedül a tudásvágy hajtotta. Kr.e. 852-ben AsszírIA uralkodója, III. Szalamanassar embereivel felderített egy, a Tigris folyó forrásvidékén található, cseppkőbarlangot. Minden korszakban akadtak olyan bátor emberek, akik lemerészkedtek a föld gyomrába; a folyamatos felfedezések ellenére még a 19. században is babonás gyanakvás kísérte a barlangok feltárását. Az alvilági eredetűnek vélt csontokat megdarálták, és drága pénzért, gyógyító erejű „egyszarvúporként” árulták. A tudományosan megalapozott, rendszeres barlangkutatás, s ezzel együtt a sportbarlangászat csupán a 19. század végén, a 20. század elején indult meg. Sorra alakultak a barlangkutató, és barlangjáró egyesületek. A föld alatti járatok feltárásának oroszlánrészét még ma is a lelkes amatőrök végzik el, számtalanszor kockáztatva életüket is. A felmerülő Miért? kérdésre egy lelkes barlangász így adta meg a választ: „Hajt a kíváncsiság, hogy olyasmit láss, amit előttem még senki sem láthatott. Ide még a legmodernebb műholdak pillantása sem juthat el!” (Barlangok: 34).

A debreceni barlangász szleng

A debreceni barlangászok nyelvhasználata több rétegre osztható. Bázisnyelvük a magyar társalgási köznyelv; egymás közötti verbális érintkezésük leggyakoribb csatornája a közszleng, amely természetesen magába szív bizonyos bázisnyelvi szavakat is. A barlangász szleng szakszleng is, ezért lényeges néhány szót szólni a szaknyelvhez való viszonyáról; már csak azért is, mert a szaknyelvi és szakszlengi jelenségek pontos elhatárolása nem is minden esetben lehetséges. Az alapvető különbség a két nyelvváltozat között az, hogy amíg a szaknyelv megnevez, addig a (szak)szleng újanevez. Ebből adódóan a (szak)szleng szavai érzelmileg, hangulatilag telítettek, míg a szaknyelv szavai érzelmileg semlegesek. Annak ellenére, hogy a fenti definíciók látszólag egyértelműsítik a lexikai elemek hovatartozását, az elkülönítés mégsem ilyen egyszerű; bonyolult lehet az elkűa kategorizálás azért is, mert a szleng számos nyelvi rétegből, így a szaknyelvekből is vesz át elemeket. A szakszavakat, a vizsgált nyelvváltozatban való rendkívüli szerepük és gyakori előfordulásuk miatt, fontosnak tartottam adatolni.

A vizsgált nyelvi adatoknak majdnem a fele nyilvánítható egyértelműen a szlenghez tartozónak. A szlengszavak bizonyos fogalmikörökbe rendezhetők. Emotív, fatikus színezetet kapnak, például a leggyakrabban használt eszközök nevei. Ilyen az elektromos világítás népnyelvből kölcsönzött neve, a **pilács**, vagy a puha, meleg anyagból készülő alöltözet, a **műnyúl**, ami az anyag és a nyuszi bundájának puhasága közötti hasonlóságnak lehet a terméke. Ugyancsak ide sorolható a karabiner becézett formája, a **karcsi**, amely a köznyelvi Károly névre való asszociálás során keletkezhetett. A nehézkesnek tűnő beszerelő-felszerelés helyett a **beszerelő cucc** kifejezés használata lényegesen gyakoribb. A rendkívül vékony, téli túrákra gyakorlatilag alkalmatlan hálósák szleng megfelelője a **trópusi zsák**.

A szleng szavak jelentős hányadát alkotják a negatív jelentéstartalmú szavak. A leesést, például a **dob egy hátast**, vagy a **lezúg** kifejezések jelölik. A **parázik** ige félelmet fejez ki. Ha egy barlangász kellemetlen, illetve nehéz helyzetben találja magát, akkor a szituáció minősítésére szívesen használja a **gázos** jelzőt (**Hát ez elég gázos/gáz!**). **Gázos** lehet még egy fárasztó személy is. Az extrém sportoknál elég gyakran előfordul, hogy valaki fizikailag teljesen kimerül. Ez az állapot a **szétesúszás** állapota, leggyakrabban a **Szét vagyok csúszva!** 'Teljesen kimerültem!' felkiáltás formájában jelenik meg. Ugyanebben a helyzetben, ugyanezzel a jelentéssel használatos a **Kisz vagyok!** kifejezés is. A **Szét vagyok csúszva!** a másnaposság kellemetlenségeire is utal. Ha valaki rendkívül leizzad, akkor **priccol** róla a víz (a patakokban ömlik szinonimájaként jelenhetett meg). Ha egy barlangász, elsősorban lány, lassan halad a kötélén, akkor a **széllovasszindi** elnevezéssel illetik. A névátvitelben szerepet játszhatott az alliteráló hangzás, illetve a széllovas gyorsasága és a kötélén lassan mozgó barlangász ironikus ellentétbe állítása. Gyakran használják a sáros, ragadós barlangi agyag jelölésére a **cuccos** alakot, ami melléknévi alakja ellenére főnévi értelmű. Az asszociáció alapja a hangalak durva hangzása és a sáros agyag kellemetlensége lehetett. Számtalan esetben nem nevezik meg pontosan a barlangban található kőzeteket, cseppkőfajtákat; valamennyit a **kavics** szóval jelölik (**Nem rossz ez a kavics!** 'Szép ez a cseppkő'). A közönségesebb, hétköznapi elnevezés abból a tényből származhat, hogy a leggyönyörűbb cseppkőképződmények is unalmas kaviccsá válhatnak egy több órás, fárasztó barlangtúra során. A barlangi sötétség sem hagyta érintetlenül a barlangászfantáziát. A sötét főnév általában egy sajátos jelzővel fordul elő, azt, hogy miért, nem tudtam megfejtani: **kuki** sötét 'teljesen sötét'. A kuki szócska a **kukiszipka** kb. 'megszívtuk/megszívtam' kifejezésben is számtalanszor visszaköszön, amelyet szintén kellemetlen szituáció jelölésére használnak. Ha már az indulatos felkiáltásoknál tartunk, itt kell megemlítenem a sajátos, indulatszói funkciót

betöltő **Ijj bááá.....meg!** felkiáltást, ami elsősorban a fiúk körében "népszerű" (a rövidítés feloldása nem igényel túl nagy fantáziát).

Bizonyos élelmiszerek nevei is érzelmi töltést nyerne. Egy hétféle túra során a barlangásznak nincs alkalma gondosan és jól elkészített finomságokat fogyasztani, így rákényszerül az „egyenizű” porlevesekre és zacskós ételekre. Ezek az ételek az ironikus **szintetik kaja/szintetik cucc** néven ismertek, utalván a bennük lévő rendkívül sok –és tegyük hozzá egészségtelen- tartósítószerre. Szokássá vált a debreceni barlangászok körében, hogy amikor eléri egy barlang, vagy zomboly végpontját, akkor ott közösen elfogyasztanak egy csokoládét, a **végpontcsokit**. Az alárendelő szóösszetétel előtagja, tehát a csoki eltüntetésének helyére utal. Külön elnevezésük van a Coca-cola-ra: **mókakóla** (talán a Coca-cola és a buli, móka képzetének szoros összekapcsolásán alapul ez az asszociáció) és a Pepsi-re: **bontáskóla**, ugyanis leggyakrabban a barlangi kutatóbontásokkor fogyasztják.

Ha egy csapat barlangász, fiúk és lányok vegyesen, több napot töltenek együtt (hegyen, falusi házban), akkor az „összezártságból” adódóan néhány kényes téma is származhat, például a WC kérdés. Számos eufemizáló kifejezést használnak a különböző fiziológiai folyamatok körülírására, úgy mint **kábelt fektet / MATÁV tanfolyam / mobil tanfolyam** 'székel'. A kábel és a végtermék alakja közötti hasonlóság lehet az asszociációs kapcsolat alapja. A MATÁV a kábelfektetést végző cég, tehát ebben az esetben funkcionális hasonlóságon alapuló névátvitellel van dolgunk. Valaki akkor vesz részt **mobil tanfolyamon**, ha a szabad természetben kénytelen elvégezni a dolgát. A **dob egy sárgát** 'vizel' is hasonlósági névátvitel eredménye lehet. A barlangnak vannak olyan szűk, zárt helyei, ahol a kellemetlen, emberi bélbántalmakból származó szagok megrekednek, ilyenkor a **szagos pele** nevű barlanglakó állat támadja meg a túrázókat. Nem csupán humorossága miatt érdekes a **szagos pele** elnevezés; azért is, mert az asszociáció ebben az esetben nem a látáson, hanem a szaglás képességén alapszik. Abban az esetben, ha valaki túl sok alkoholt iszik és viszontlátja az elfogyasztott italt, akkor **faxol**, vagy **faxot kap**.

A fenti kifejezések szinte mindegyikén a humorosság, a játékosság, a képi szemlélet és a nagy asszociációs távolságok átfogása a jellemző

Rendkívül gazdag a buzdítást kifejező igék sora: **zúz** 'sietve csinál valamit', **zizzen**, **lép**, **tép** ált. 'elindul', **pörög**, **nyomat**, **csúszik**, **zsezseg** 'intenzíven halad, csinál valamit'. Ezek az igék javarészt csak T/1 alakban fordulnak elő: **Zúzzunk!**, **Zizzenjünk!**, **Pörögjünk!**, **Lépjünk már!**, **Csússzunk!** **Zsezsegjünk!**

A **nyes** ige és származékai valamennyi közül a legtöbb jelentést vonultatják fel: 1. 'gyorsan halad', (**Nyessünk!** 'Siessünk'); 2. 'elindul'; 3. kb. 'sikeresen elvégez valamit'

(A Baglyokat is lenyestük); 4. benyes 'berüg', (Tegnap jól benyestünk!); 5. megnyes, lenyes (nyesekedés) 'közösül, közösülés'.

A továbbiakban a szóalkotásban szeretném megvizsgálni a barlangász szleng grammatikai jelenségeit.

1. A KÜLSŐ SZÓALKOTÁSI módok közül az alábbiak jelennek meg a vizsgált szlengben:

1.1. **i d e g e n n y e l v i s z a v a k á t v é t e l e** meglehetősen gyakori a barlangász szlengben. A megvizsgált lexikai elemek közel egy negyede tekinthető idegen szónak, melyeknek több mint felén egyértelműen érződik az idegen eredet. Elsősorban angol és francia elnevezése van a legtöbb eszköznek, mivel a sport technikai oldalának kidolgozása ehhez a két nyelvterülethez köthető; elég, hogyha a világhírű francia PETZL eszközgyártó cégre gondolunk. Olyan szavak említhetők itt, mint: **croll, poignée, maillon rapide, slossz, grigri, gibbs, jumár, xilofon, shunt, clown**; Számos csomófajtát is idegen szóval neveznek meg: **pruszik, bulin**. A barlangi kitöltések nevei elsősorban a geológiai szaknyelvből kölcsönözöttek, így azok többsége görög-latin eredetű: **anhidrit, kalcit, heliktit, sztalagtit, baldachin, aragonit, montmilch, tetaráta, anemolit; karszt (szl.), zomboly, töbör, szpeleológia** illetve a kémiából ismert gázok nevei is sűrűn említésre kerülnek: **acetiléngáz, széndioxid**.

Egyes szóalakok idegen származásuk ellenére alaktanilag már beilleszkedett a magyar nyelv grammatikai rendszerébe, megindult asszimilálódásuk, képzők, jelek, ragok járulhatnak hozzájuk. Az alábbi alakok sorolhatók ebbe a csoportba: **traverz-traverzálni-traverzálás; bivak-bivakolni-bivakolás-bivakhely, pruszik-pruszikolni-pruszikolás, dülfér-dülferezni-dülferezés**. Nyilvánvaló, tehát, hogy az említett szavak főnévi és igei alakban egyaránt előfordulnak.

Többségben vannak azonban az eddig még nem asszimilálódott szavak, aminek egyértelmű magyarázata az, hogy a „modern kötéltechnika” alkalmazása viszonylag fiatal jelenség a magyar barlangászatban, így az egyes technikák, eszközök magyar elnevezése még nem honosodott meg nyelvünkben.

1.2. **N y e l v j á r á s i s z a v a k á t v é t e l e** igen ritka a barlangászok nyelvében. Csupán két ilyen szót találtam. Egyik a **pilács** 'elektromos világítás, elektromos

lámpa' jelentésben, illetve ennek igei párja: **pilácsol** 'világít' jelentésben. Látható ebben az esetben is, hogy a képzővel ellátott alak gyakori jelenség a vizsgált szavak között. A másik a népnyelvben megszülető, majd a geológiai szakszókincsbe is beszivárgó jelzős szóösszetétel: az **ördögszántás** 'erősen karrosodott, barázdált mészkőfelszín', ami mellesleg a metaforikus szóalkotás egy kitűnő példája.

- 1.3 **Köznyelvi szavak** szép számmal fordulnak elő ebben a nyelvhasználatban. A köznyelvből a barlangász szókincsbe szivárgó lexikai elemek azonban bizonyos jelentésmódosuláson mennek keresztül. A köznyelvi szavak átvétele a metaforikus-metonimikus szóalkotás számos, fantáziadús esetét példázza. Egyértelmű a hasonlósági kapcsolat a köznyelvi nyolcas számjegy és a **nyolcas** 'csomó' alakja, formája között. Ennek a csomónak a másik, gyakran használt elnevezése a **perec/perecfül**, ami a köznyelvi, péksüteményt jelölő alakkal formai érintkezésre utal; szintén találunk érintkezési pontot –újra a formát- a **fül**, 'a csomónak a karabinerbe akasztást szolgáló, kiálló része', és a köznyelvi emberi testrészt és egy tárgy kiálló, hajlított fogóját jelölő alakok között. A **lebikáz** igének is érzékelhető a köznyelvi gyökere. A **lebikázza a stoppost** 'biztosítja az ereszkedőgépet' kifejezés a bika, bikaerős köznyelvi szavak analógiájára születhetett, hiszen a mászót a **lebikázott stoppos** erősen, biztosan tartja a kötélen. Ugyancsak itt említeném meg karabiner becéző rövidítését, a **karcsit**.

Köznyelvi szavak még: **sisak, lámpa, csat, izzó, kötél, csavar, ék, csiga, folyosó, szűkület, kuszoda, szifon, akna**.

2. JELENTÉSBELI SZÓALKOTÁS

- 2.1 A névadás jelenségére nem találtam példát a vizsgált nyelvváltozatban

- 2.2 A **névátvitel** a szavak asszociációs kapcsolatán alapuló szóalkotási mód; névátvitel során a beszélő, a tudatában összekapcsolódó két képzet közül az egyik nevét –hasonlósági, vagy érintkezési alapon- átviszi a másikra. Ebből adódóan a névátvitel két típusát különíthetjük el: az érintkezési és a hasonlósági névátvitelt.

- 2.2.1 **Hasonlósági névátvitel**ről akkor beszélünk, amikor a két képzet közötti névátvitel hasonlósági alapon történik. Ennek a jelenségnek a körébe sorolható minden olyan lexikai elem, amelyet a köznyelvből a barlangászat szókincsébe került szavak

csoportjánál már vizsgáltam. Ilyenek mint: a csomófajtákat jelölő: **nyolcas**, **kilences**, vagy a **hóhér csomó**, amely a kivégzések kötélhurkához hasonló, illetve az alakjában egy szifonra emlékeztető, általában vízzel kitöltött barlangi járat neve, a **szifon**; és még sokáig folytathatnánk a sort.

Találkoztam egy tulajdonnévből származó szóval is: **pízaiferdetorony** 'az egyesület házának, igen rossz állapotban lévő, kinti illemhelye'

2.2.2. Abban az esetben, ha két képzet egyszerre, vagy közvetlenül egymás után kerül a beszélő tudatába, és a köztük lévő asszociációs kapcsolat révén a beszélő az egyik képzet nevét átviszi a másikra, **é r i n t k e z é s i n é v á t v i t e l**ről beszélünk. Itt kell megemlíteni az **átszerelés** alakot, amely egyrészt jelenti magát a tevékenységet (**Rosszul szereltem át**), másrészt jelenti a helyet, ahol az említett tevékenység megtörténik (**Az első átszerelés a zomboly szájától öt méterre van**). Hasonló elv alapján ide sorolhatók még a **fogás** és **lépés** alakok is, hiszen egyidejűleg jelentik a tevékenységet, illetve annak helyét.

2.3. A **j e l e n t é s á t v i t e l** nek –a névátvitelhez hasonlóan- két típusát különíthetjük el. A szavak hangalakjának hasonlósága alapján hasonlósági jelentésátvitelről, a szavak mondatbeli érintkezése alapján érintkezési jelentésátvitelről beszélhetünk. (A jelentésátvitel során, tehát a két hangsor közötti asszociáció alapján a jelentést az egyik szóról a másikra visszük át.)

2.3.1. H a s o n l ó s á g i j e l e n t é s á t v i t e l re nem találtam példát a gyűjtött szóanyagban, legfeljebb a **karabiner-karcsi**, vagy a **Ciao!- Csákó!** asszociációk említhetők itt.

2.3.2. Az **é r i n t k e z é s i j e l e n t é s á t v i t e l**, ahogyan arra már utaltam, a szavak mondatbeli érintkezésekor jön létre. Ha két szó gyakran kerül szintagmatikus kapcsolatba, ha gyakran szerepelnek egymás mellett a mondatban, és sűrűn jelennek meg ugyanabban a szószerkezetben, akkor az egyik szó képes a másik jelentését magába sűríteni.

Az érintkezési jelentésátvitel a jelzős szerkezetek esetében a leggyakoribb. Előfordul, hogy a jelzőhöz "tapad" a jelzett szó jelentése (tegyük hozzá, hogy a tárgyalt jelenségnek ez a leggyakoribb előfordulása). Olyan alakokat említhetünk itt, mint:

beülő (heveder), **fűzött nyolcas** (csomó), **bulin** (csomó), **angol-mentő** (csomó), **pruszik** (csomó), **pillangó** (csomó), **karbid** (lámpa).

A jelzős szerkezetekben előforduló érintkezési jelentésátvitel másik esete, amikor a jelzett szó sűríti magába a jelző jelentését. Ez a típus a birtokos jelzős szerkezetekben a leggyakoribb: **bontás** (barlangé), **megosztás** (falé), **köpeny** (kötél), **felmenőszár** (kötél).

- 2.4. A **j e l e n t é s b ő v ü l é s** jelenségével kapcsolatban néhány buzdítást kifejező igét szeretnék megemlíteni, úgy mint: **nyomat** 'intenzíven, lelkesen csinál valamit, általában gyorsan halad felszínen, vagy barlangban' (**Nyomassunk!** 'Menjünk gyorsabban'); **zúz** 'gyorsan csinál valamit' (**bezúzza a kaját** 'sietve megeszi az ételt'; **felzúz a hegyre** 'rendkívül gyors tempóban megy fel a hegyre'); **zsezseg** 'fürgén ténykedik, végzi a dolgát' (**Zsezsegjünk!** kb. 'Csináljunk már valami normális dolgot!', ugyanakkor **Mi a zsezsgés?** kb. 'Mi újság?').

3. ALAKI SZÓALKOTÁS

- 3.1. A **s z ó ö s s z e t é t e l** a szóalkotás egyik legtermékenyebb módja, amelynek során „két szót egyetlen új szóvá illesztünk össze...Az új morfológiai egység jelentéstartalma más, mint az elemek jelentése külön-külön, bár kétségtelen, hogy ebben az új jelentésben az elemek eredeti jelentéstartalma adja a kiinduló pontot” (MMNy). Megkülönböztetünk szerves és szervesetlen összetételeket; szerves az összetétel, ha az elő- és utótag között alá- illetve mellérendelés van, ha azonban a két tag között nincs ilyen jellegű szintaktikai kapcsolat, akkor szervesetlen összetétellel van dolgunk.

- 3.1.1. Az **alárendelő s z ó ö s s z e t é t e l e k** „két önálló szó összetételéből jönnek létre...az előtag az utótagnak mondattani tekintetben alárendelt bővítménye” (MMNy). Az alárendelő szóösszetételek lehetnek jelöltek, vagy jelöletlenek aszerint, hogy a tagok közti viszonyoknak van-e nyelvi jelölője, vagy nincs.

A vizsgált nyelvi anyagban leginkább jelzős szerkezetek fordulnak elő. *Minőségjelzősök*: **ereszkedőcsiga**, **húzórendszer**, **álfenék**, **húzófogás**, **bevezetőszár**, **kötéltechnika**, **beülőheveder**, **kötelesbag**, **beszerelőbag**, **gumicsizma**, **villáskulcs**, **aknabarlang**

Birtokos jelzősök: kötélmag, kötélhíd, kötélgyűrű

A fenti szerkezetek mindegyike jelöletlen; valamennyi utótagja főnév, a minőségjelzős összetételek előtagja melléknév, a birtokos jelzős összetételeké főnév.

Tárgyas alárendelésre is találtam néhány példát, bár ezek száma az előzőkhöz képest elenyésző: kéménymászás, kürtőmászás, társmentés (jelzős alárendelésként is értelmezhetők), nittfúró, víznyelő

*Határozós szóösszetételre csupán egy jelöletlen példát találtam: gázfőző (gázzal főző). A gyűjtött szóanyagban találok néhány olyan összetétellel, amelynek tagjain világosan felismerhető, hogy az előtag az utótagnak alárendeltje, pontosan azonban nem tudtam meghatározni, hogy az alárendelésnek melyik fajtájával állok szemben. Ezeket az összetételeket *szintaktikailag pontosan nem elemezhető összetett szóknak* tekintem. Az alábbi szavak sorolhatók ide: **stoppcsigá, bivakzsák** (esetleg határozós összetétel: 'bivakoláshoz szükséges zsák'), **kőfülke, iszapcápa** 'viszonylag mély agyagréteg a barlangi járatban, ahol a barlangász könnyen otthagynak a gumicsizmáját' (**Vigyázz, elkap az iszapcápa!**), **mókakóla, lámpaflóra transzportzsák**. Ide sorolnám a **széllóvasszindi** szót, amely egy személynevet utánoz. Érdekes jelenség az összetett szavak körében az elő- és utótag különböző nyelvűsége: **stoppcsigá, kötelesbeg, transzportzsák**. Ennek oka minden bizonnyal a sportág technikai oldalának fiatal korában keresendő..*

Mellérendelő, és szervetlen szóösszetételre nincs példa a vizsgált nyelvváltozatban.

- 3.2. „A s z ó k é p z é s során egy régebbi szó jelentését a hozzáillesztett képző segítségével bizonyos irányban megváltoztatjuk, s így mind alak, mind jelentés, illetőleg hangulat tekintetében önálló, új szót, új szótározható egységet alkotunk” (MMNy). A debreceni barlangászok szlengjében a szóképzés gyakori jelenség; a képzés által létrejövő szavak a bázisnyelv képzőivel képződnek, más nyelvváltozatban nem használt képző nincs.

Igeképzés

Az igék kb. 90%-a névszóból képzett. A megvizsgált szóanyagban előforduló képzők a következők:

- l (a leggyakoribb igéképző a barlangászok nyelvében): **faxol, pilácsol, pruszikol, standol, traverzál, bivakol, kiszere, bebegel** (bag, ang.), **karbidol**
- z: **dülferezik, felszínez, falaz, kötelez, travizik, lebikáz**

-ít műveltető képzőre csupán egy példát találtam: **biztosít**

-odik : **macskásodik**

Az igéből képzett igék nem túl gyakoriak a barlangászszlengben. Csupán néhány adatot találtam:

-g (gyakorító képző): **pijjog**

-ódik (visszaható ige képző): **elnyíródik, hurkolódik**

Névszóképzés

A névszók közel 80%-a igéből képzett, gyakori ugyanis, a –z és –l képzős, névszóból képzett igék –ás, -és (deverbális nomen) képzővel való továbbképzése: **beszerelés, kötelezés, dülferezés, traverzálás, standolás.**

A névszóból képzett névszó ritka jelenség a barlangásznyelvben, csupán a számnévi alapszóból –s képzővel alkotott főneveket lehet idesorolni: **nyolcas, kilences.**

Az idegen eredetű szavak nagy többségéből, ahogyan az a fentiekből kitűnik, saját nyelvük képzőivel alkotnak új szavakat.

Érdekes jelenség a magyar nyelvben a melléknevek főnevesülése, aminek számos példájával találkozhatunk a vizsgált nyelvváltozatban: **beülő, angol mentő, szorító.**

4. A SZÓALKOTÁS RITKÁBB MÓDJAI

4.1 A m o z a i k s z ó alkotás a szóképzés ritkább módjai közé tartozik. Dolgozatomban is csupán a vizsgált nyelvváltozatban való gyakori előfordulása miatt említtem. A debreceni barlangászok szlengjében használatos mozaikszavak mindegyike szaknyelvi átvétel: (előszeretettel használják az említett szó kategória képzős alakjait is) **beacos (BEAC), mafcos (MAFC), béemeszes (BMSz, Barlangi Mentő Szolgálat), MKBT (Magyar Karszt és Barlangkutató Társaság).** A mozaikszavak elsősorban barlangászklubokat és barlangász szervezeteket jelölnek, -s képzős alakjaik a klubtagokra utalnak. (Előfordul, hogy az egyesület nevében szereplő tulajdonnév melléknevesült változatával illetik a klubtagokat: **szabójózsefesek.**)

4.2. A s z ó f e r d í t é s re, mint a szóalkotás egy ritka módjára, példaként a **Síííííímán!** alak említhető, amelyre jellemző a hangalak emfátikus ejtése. Szinte minden szituációban az igenléssel, igenlő válasszal egyenértékű.

5. Az IGEKÖTŐs alakok közül a barlangászok nyelvében az alábbiak fordulnak elő:

be-: **beszerel, belóg, beakaszt, beszorul, beleesik, beomlik, bebegel**

ki-: **kiszerel, kiépít, kiakaszt, kiszáll, kileng, kibegel**

le-: **leszáll, lezár, lebikáz**

fel-: **felfekszik**

el-: **elhúzás**

Az igekötőket csoportosíthatjuk jelentésük szerint:

- irányt jelölnek: **leszáll, beleesik, kiszáll, kibegel**

- kezdő értelműek: **beleesik, beszerel, beakaszt, bebegel**

- eredményességet jelöl: **kibikáz (a stoppost)**

A köznyelvhez hasonlóan, számos igepár alkotható az igekötő irányjelentése alapján:

beszerel-kiszerel, bebegel-kibegel, leszáll-kiszáll, beakaszt-kiakaszt, lebikáz-kibikáz

Láthatjuk, hogy a bázisnyelv leggyakoribb igekötői szerepelnek a vizsgált nyelvváltozatban is a legnagyobb számban; illetve az igekötő jelentésmódosító tulajdonságát is jól alátámasztják a barlangásznyelv felvonultatott példái.

6. A FOGALOM MEGNEVEZÉSE SZÓSZERKEZETTEL

„Rendkívül produktív szókinccs-gyarápító módszer, amit az magyaráz, hogy széles teret enged az ötletek, az egy szóba nem tömöríthető humoros képzettársítások kifejezésére (Kis: Kat. Szl. 33. old.). Elsősorban jelzős szintagmák sorolhatók ide: **szagos pele** ’szelel’, **szintetik kaja/szintetik cucc** ’félkész étel’, **MATÁV tanfolyam, kábelt fektet** ’székel’

Magam is tagja vagyok a debreceni Kristály Sport és Természetvédelmi Egyesület Barlangász Szakosztályának, így- gyakorlatilag- a fülem hallatára születtek meg a fenti példák érzelmileg talán legteljettebb kifejezései. A szavak, lexikai elemek rendkívül gyors – általában humoros körülmények közötti- keletkezése mellett azt is tapasztalom, hogy ezeket a kifejezéseket elsősorban az egyesület fiú tagjai használják (legalábbis, ami a durvább szavakat illeti); ami azonban számomra a legörömtelibb: tapasztalom a nyelv közösségteremtő erejét.

FÜGGELÉK

Magyarország nyilvántartott barlangjainak hegységenkénti megoszlása

(1994. évi adatok)

Aggteleki karszt	275	Alpokalja	19
Bakony	740	Börzsöny-Cserhát-Karancs	33
Budai-hegység	177	Bükk	852
Gerecse	322	Mátra	53
Mecsek	89	Naszályi-rög	23
Pilis	226	Szentendre-Visegrádi-hegység	24
Velencei-hegység	5	Vértes	90
Villányi-hegység	41	Zempléni-hegység	197

Magyarország leghosszabb és legmélyebb barlangjai

(1994. évi adatok)

Leghosszabbak

1. Baradla-Domica barlangrendszer	24816m
2. Pál-völgyi barlang	11450m
3. Béke barlang	6408m
4. Mátyás-hegyi barlang	4862m
5. József-hegyi barlang	kb. 4800m
6. István-lápai barlang	4500m
7. Ferenc-hegyi barlang	4000m
8. Szabadság barlang	3319m
9. Budai Vár-barlang	kb. 3300m
10. Csodabogyós-barlang	kb. 3000m

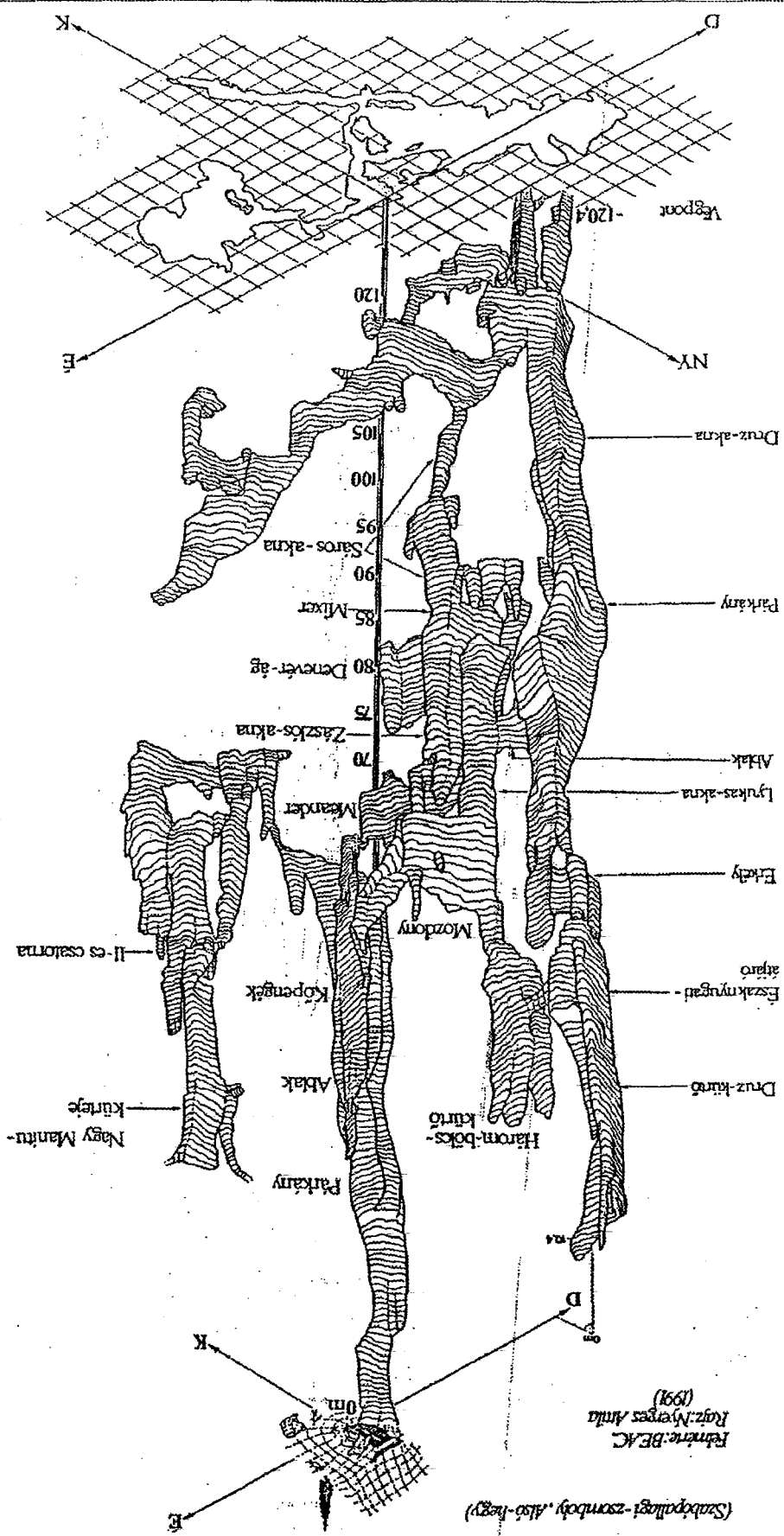
Legmélyebbek

1. István-lápai barlang	250m
2. Vecsembükki-zsomboly	235m
3. Alba Regia barlang	200m
4. Jáspis barlang	190m
5. Naszályi víznyelőbarlang	171m
6. Szepesi-Lakner barlangrendszer	166m
7. Fekete barlang	163m
8. Diabáz barlang	kb. 153m
9. Szabó-pallagi-zsomboly (Baglyok szakadéka)	151m
10. Csengő-zsomboly	134m

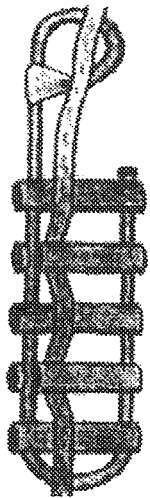
BAGLYOK - SZAKADEKA

(Szabópalagi-zsomboly, Alsó-hegy)

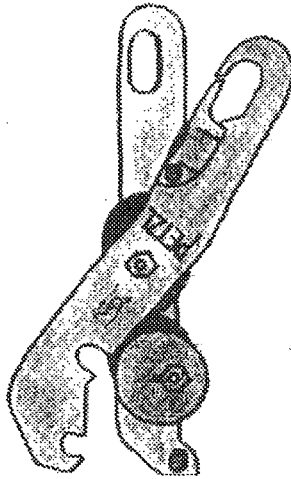
Felirte: BEAC
Rajz: Nyerges Anna
(1991)

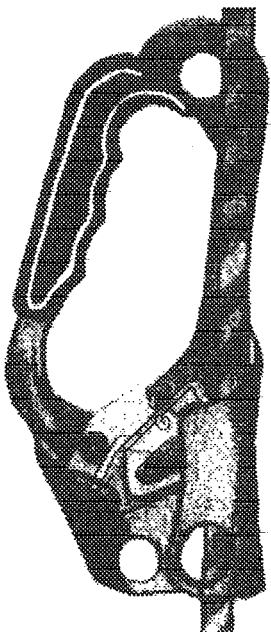
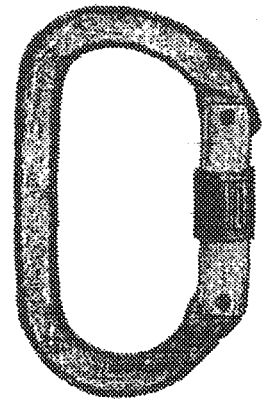
xifofon

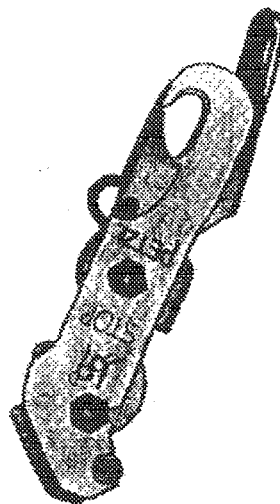
csiga

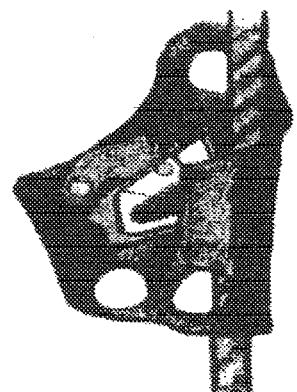
karabiner

poignée

ereszkedő csiga

croil

FELHASZNÁLT IRODALOM

- ALLEN, I.L.: Szleng-szociológia, In: Mi a szleng? (szerk.: Fenyvesi Anna, Kis Tamás, Várnai Judit Szilvia) Kossuth Egyetemi Kiadó, Db. 1999. p: 261-273.
- FODOR ISTVÁN: Szleng – bizalmas köznyelv, In Magyar Nyelvőr (<http://mnytud.arts.klte.hu/szleng>)
- FORSSAKHAL, MONA: A szleng meghatározásáról, In: Mi a szleng? (szerk.: Fenyvesi Anna, Kis Tamás, Várnai Judit Szilvia) Kossuth Egyetemi Kiadó, Db. 1999. p: 77-89.
- JELISZTRATOV, VLAGYIMIR SZ.: Szleng mint passziolália, In: Mi a szleng? (szerk.: Fenyvesi Anna, Kis Tamás, Várnai Judit Szilvia) Kossuth Egyetemi Kiadó, Db. 1999. p: 157-165.
- KIS TAMÁS: A magyar katonai szleng szótára (1980-1990) Db. 1991. A debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem Magyar Nyelvtudományi Intézetének Kiadványa, LX. Szám
- KIS TAMÁS: Szemponatok és adalékok a magyar szleng kutatásához, In A szlengkutatás útjai és lehetőségei (szerk.: Kis Tamás) Kossuth Egyetemi Könyvkiadó, Db. 1997. p: 237-294.
- KIS TAMÁS: Szubjektív vázlatpontok a szlengkutatás miéértjéről, In: Magyar Nyelvjárások XXXVII, Db. 1999. p: 293-298
- PARTRIDGE, ERIC: Szleng, In: Mi a szleng? (szerk.: Fenyvesi Anna, Kis Tamás, Várnai Judit Szilvia) Kossuth Egyetemi Kiadó, Db. 1999. p: 219-227.
- PÉTER MIHÁLY: „Húsz év múlva”, In: Mi a szleng? (szerk.: Fenyvesi Anna, Kis Tamás, Várnai Judit Szilvia) Kossuth Egyetemi Kiadó, Db. 1999. p: 25-41.
- PORTNER, DAVID E: Barlangok, Tessloffés Babilon Kiadó, 1994
- Válaszol KIS TAMÁS (<http://mnytud.arts.klte.hu/szleng>)

akna fn Függőleges kiterjedésű barlangi járat.

angol-mentő fn Speciális, a barlangászatban használt csomófajta. (füg.)

aragonit fn A kalcium – karbonát egyik módosulata

átszerelés i A mászófelszerelések áthelyezése a nitt alatti kötélzárról a nitt fölöttire a kötélén történő felfelé haladás esetében; ereszkedésnél fordítva.

bag fn Felszerelések szállítását szolgáló, vízhatlan táska. (füg)

baldachin fn Erkély formájú cseppkőképződmény.

beacos mn A BEAC budapesti barlangász egyesület tagja

beakaszt i Belehelyezi a → **rövidkantáron** található, biztosításra használt, → **karabinert** az → **átszerelés** → **nittjében** lévő karabinerbe.

bebegel i A barlang bejárásához szükséges kötélmennyiséget → **bag-be** helyezi.

béemeszes mn A Magyarországi Barlangi Mentőszolgálat tagja.

beleesik i *beleesni a biztosításba* leesni

benyes i berűg *Jól benyestem!*

beszerel i *beszereli az aknát* A barlangjárat kötéltechnikával történő bejárásához szükséges eszközöket → **nittet**, csomókat, → **karabinereket**, rendeltetésük szerint a járatban elhelyez.

beszerelőbeg fn A beszereléshez szükséges eszközöket tartalmazó műanyag táska.

beszorul i Egy szűk barlangi járatban, → **szűkületben** képtelen tovább haladni

beülő fn A barlangi → **kötéltechnikához** elengedhetetlen eszköz, heveder; két végét a → **maillon rapide** kapcsolja össze, amin a → **kötéltechnikához** szükséges mászó és ereszkedőgépek találhatóak.

beülőheveder fn → **beülő**

bevezetőszár fn A barlang, vagy → **zsomboly** bejáratánál kikötött ereszkedésre, illetve mászásra használt kötél barlangba bemenő szára.

bivakhely fn A barlangban való alváshoz megfelelő barlangi környezet, szálláshely.

bivakol i Barlangban alszik; nem feltétlenül éjszaka.

bivakolás fn Barlangban történő alvás

bivakzsák fn A → **bivakoláshoz** szükséges hálósák.

bulin fn Csomófajta, amelyet a kötél fához, vagy bármely más → **kikötéshez** rögzítésére használnak

clown fn a → nitt egyik fajtája (füg.)

croll fn mászóeszköz (füg.)

csavar fn A → nitt falba rögzítéséhez szükséges eszköz.

csiga fn → **stopcsiga**

dülfer fn Beülő nélküli speciális ereszkedési technika

dülferezés fn →dülfer technikával történő ereszkedés.

dülferez i →dülfer technikával ereszkedik

elnyíródik i A kötélen egy kiálló sziklaélen, vagy egy éles felületen elsúrolódik

ereszkedőcsiga fn A kötélen történő ereszkedést szolgáló eszköz.

falaz i a barlangi kötéletechnikát a felszínen, sziklafalon gyakorolja

faxol i hány; Gyakran előfordul a *faxot kap* kifejezés is

felszínez i Felszíni túrát folytat. *Tegnap csak felszíneztünk.*

Flaschenzug fn Barlangászatban gyakran használt → húzórendszer

fogás fn Falon való mászás estében, a kéz kapaszkodó helye. *Nem találok fogást*

folyosó fn Hosszú, szűk barlangi járat.

fül fn A csomónak a karabinerbe akasztást szolgáló kiálló, hajlított része.

fűzött nyolcas fn Barlangászatban használt csomófajta. (fűg)

gibbs fn A barlangi kötéletechnikában használatos mászóeszköz. (fűg)

grigri fn Mászóeszköz (fűg)

gumicsizma fn Vízálló anyagból készült, a barlangászatra legalkalmasabb lábbeli.

hóhér fn Csomófajta

húzófogás fn A karok húzásán és a lábak tolásán alapuló mászási technika.

húzórendszer fn Általában barlangi mentéskor a sérült könnyű kiemelését

segítő, → stopcsigákból és **poignée**-kből álló emelőszerkezet; → **flaschenzug**

iszapcápa fn Viszonylag mély agyagréteg a barlangi járatban. *Elkapott az iszapcápa.*

Jumár fn A →poignée-hez hasonló mászóeszköz (fűg.)

kábelt fektet i székel; → **MATÁV tanfolyam**, → **mobil tanfolyam**

kalcit fn Mészpát; közetalkotó ásvány.

karabiner fn Kampózá; a barlangászat leggyakrabban használt eszköze.

karbid fn Vegyület; éghető gáza szolgál világításul a barlangi túra során.

karbidlámpa fn Karbidgázzal működő barlangászatban használt lámpa.

karbidol i A karbidot a → **karbidlámpába** helyezi. *Még nem karbidoltam be.*

karcsi fn → **Karabiner**

karszt fn A mészkőnek a szénsavas víz oldó hatására bekövetkező lepusztulása következtében jellegzetes alakot és jelenségeket mutató felszín.

kéménymászás fn Kémény- vagy kürtőszerű barlangi járat → **kötéletechnika** nélküli megmászása; a → **traverzálás** a leggyakoribb → **kéménymászási**, vagy → **kürtőmászási** technika.

kiakaszt i Kiemeli a biztosító karabinert. *Kiakasztottad a kantárt?*

kibegél i A barlangi túrát követően a használt köteleket kiveszi a → **bag**-ból.

kibikáz i A stopcsiga biztosítását kioldja.

kiépít i → **beszerel**

kilences fn Csomófajta (fűg.)

kiszáll i Elhagyja a zombolyt.

kiszerez i A → **beszerelés** ellentéte, vagyis a túra során használt, falba, és falra szerelt eszközöket kiveszi – a barlangi túra végén.

kötelesbag fn A barlangi túrához szükséges kötél tárolására és szállítására használt → **bag**.

kötelez i Kötéltechnikát gyakorol. *A fán fogunk kötelezni.*

kötélhíd fn Kötélből kiépített, barlangi szakadékok áthidalását szolgáló kötélpálya, híd.

kötélmag fn

kötéltechnika fn Függőleges barlangi járatok kötéllal és különböző eszközökkel történő leküzdése.

kuszoda fn Viszonylag hosszú, keskeny és lapos barlangi járat, amiben csak kúszva lehet közlekedni *Tök gáz volt ez a kuszoda!*

lebikáz i kötélhurokkal biztosítja a stopcsigát

lépés fn Falon történő mászáskor a láb megtámasztási helye. *Van egy lépés jobbra.*

macskásodik i *macskásodik a kötél* A gyakori használatból megkeményedő, kunkorodó, összegubancolódó kötél.

maillon rapide fn a → beülő két végének egymáshoz rögzítését szolgáló központi karabiner. Erre kell felhelyezni a → **crollt**, a → **stoppost**, és a → **kantárt**. (fűg.)

MATÁV tanfolyam fn székelés → **kábelt fektet**, → **mobil tanfolyam**

mobil tanfolyam fn székelés → **kábelt fektet**, → **MATÁV tanfolyam**

nitt fn A barlang falába → **csavarral** rögzített eszköz, ami gyakorlatilag a fülére helyezett karabinerrel és a karabinerben lévő csomóval tartja a barlangászt.

nittfűrő fn A → **nitt** helyét kifűrő eszköz.

nyolcas fn Csomófajta (fűg.)

nyomat i Siet **Nyomassunk!**

Ördögszántás fn Erősen karrosodott, mélyen barázdált, meredek lejtésű mészkőfelszín.

perec fn Csomófajta (fűg.)

perecfül fn → **perec**

pijjog i Barlangi kommunikáció céljából éles „pí” hangot hallat.

pilács fn Elektromos lámpa. Nem működik apilácsom

pilácsol i Világít *Pilácsolok?* (Világít a lámpám?)

poignée fn Mászógép (fűg.)

pruszik fn 1. Speciális mászócsomó 2. Vékony, különböző funkciókat betöltő kötél (akár életet is menthet).

pruszikol i A → **pruszikkal** halad a kötélen.

slossz fn A komplett mászófelszerelés elnavazése. *Hiányos a slosszom.*

standol i Társbiztosítás esetén a biztosító fél biztonságos helyen stabil testtartást vesz fel.

stopcsiga i A barlangászatban használt, önbiztosító karral ellátott, talán legmegbízhatóbb ereszkedőeszköz; → **lebikázza a stopcsigát.**

stoppos fn → **stopcsiga**

szagos pele fn Szellentés. *Megtámadott a szagos pele.*

szifon fn Vízrel kitöltött barlangi járat.

szintetik cucc fn Zacskós étel. *Elegem van a szintetik cuccokból.*

szintetik kaja fn → **szintetik cucc**

szorító fn Csomófajta

sztalagmit fn Állócseppkő

sztalaktit fn Függőcseppkő

szűkület fn Szűk barlangi járat. *Beragadtam a szűkületbe.*

tétaráta fn A víz oldó munkájának eredményeként létrejövő cseppkőmedence.

traverzál i Speciális mászási technikát alkalmaz; a barlangász a sziklahasadékot saját testével hidalja át, és így halad előre.

travizik i → **traverzál**

xilofon fn Ereszkedőeszköz (füg.)

zsezseg i Intenzíven csinál valamit.

zsomboly fn Függőleges, lefelé szélesedő aknabarlang.

zsombolyozik i → Zsombolyban barlangászik.

zúz i Rendkívül gyorsan halad, csinál valamit. *Bezúzza a szájába a kaját.*